

Kronikk: Når markedsmakten brukes til å hindre konkurranse

2.9.2026 - | Konkurransetilsynet

Det er bra at bedrifter konkurrerer seg store og sterke. Men markedsledere har også et særlig ansvar for å passe på at de ikke skader konkurransen. Det viser Konkurransetilsynets vedtak mot KLP.

Kronikken er skrevet av Mads Magnussen, konkurransedirektør og Elisabeth Steckmest, prosjektleder i Konkurransetilsynet.

Konkurransetilsynet har nylig truffet et vedtak som pålegger KLP å endre praksis i markedet for offentlig tjenstepensjon, et marked der KLP i mange år har vært den klart største aktøren. Men vedtaket mot KLP er ikke bare en sak om offentlig tjenstepensjon. Det er også en sak om viktigheten av konkurranse generelt, og om det strenge ansvaret dominerende aktører har etter konkurranseloven.

Konkurransetilsynet har vært bekymret for at KLP systematisk og målrettet har påvirket kommuner til å la være å gjennomføre anbudskonkurranser om offentlig tjenstepensjon. Konkurransetilsynets etterforskning tyder på at påvirkningen har skjedd gjennom direkte kontakt med kommunenes administrasjon, politikere og tillitsvalgte, der budskapet har vært at anbudskonkurranser ikke er nødvendig, effektivt eller lønnsomt. Ettersom KLP har hatt tilnærmet alle kommunene som kunder, har anbudskonkurranser vært en forutsetning for at konkurrerende leverandører skal kunne etablere seg eller utvide sitt eksisterende tilbud.

KLP har vært uenig i Konkurransetilsynets vurderinger, men har likevel foreslått en rekke tiltak som skal imøtekomme tilsynets bekymringer. I hovedsak går tiltakene ut på at KLP skal slutte med enhver form for påvirkning av kommuner til ikke å avholde anbudskonkurranser og rette opp i negative virkninger av tidligere påvirkning. Konkurransetilsynets vedtak gjør disse tiltakene bindende.

Saken mot KLP har ikke vært en helt vanlig sak om misbruk av dominerende stilling. Den gjelder en type atferd som konkurransemyndighetene ikke har slått ned på tidligere. Det må dominerende foretak være forberedt på. Konkurransetilsynet vil også fremover gå etter dominerende foretak som bruker andre måter enn pris, kvalitet, innovasjon og andre ytelser til å konkurrere og hvor dette kan ha utestengende virkninger i markedet.

Konkurransetilsynets bekymring knytter seg ikke bare til hva KLP kommuniserte til kommunene, men også fremgangsmåten som ble benyttet. Med sin sterke posisjon i markedet har KLP utviklet en nær relasjon til kommunene og har nytt stor tillit. Tilsynets vurdering er at det kan være et ulovlig misbruk dersom den dominerende aktøren bruker sitt omdømme, sine relasjoner og sin kommunikasjon for å beskytte sin sterke markedsposisjon, istedenfor å konkurrere om å gi kommunene det beste tilbudet.

Grunnen til at KLPs påvirkning av kommunene er et problem, er at atferden utfordrer selve mekanismen som skal sikre kommunene bedre ytelser, altså anbudsutsettingen. Ingen leverandør, uansett hvor sterk markedsposisjon den har, kan vite på forhånd hvem som vil levere det beste tilbudet i en fremtidig anbudskonkurranse.

Konkurranseloven stiller altså særskilte krav til foretak som har en dominerende stilling i et marked. Jo sterkere markedsrett foretaket har, desto større ansvar har foretaket for at dets atferd ikke skader konkurransen. Også dominerende foretak står fritt til å argumentere for fordelene ved egne produkter og til å konkurrere hardt på pris, kvalitet, innovasjon og andre ytelser. Problemet oppstår når foretakets opptreden går fra å handle om fordelene ved eget tilbud til å handle om hvorfor kundene ikke kan eller bør undersøke alternative tilbud.

Konkurransetilsynets vedtak mot KLP er derfor viktig langt utover markedet for offentlig tjenstepensjon. Saken er en påminnelse om at alle foretak som er dominerende i et marked står fritt til å konkurrere om å ha det beste tilbudet, men de kan ikke bruke markedsmakten til å beskytte seg mot konkurranse. Den er også et eksempel på at det særlige ansvaret som dominerende foretak har, i praksis utvides til å omfatte nye typer markedsatferd.

Konkurransetilsynet vil vurdere i hver enkelt sak hva som er den riktige reaksjonen mot bedrifter som misbruker sin dominerende stilling. I KLP-saken mener tilsynet at det var riktig å avslutte saken med et vedtak om avhjelpende tiltak, for å raskest mulig sikre konkurranse om offentlig tjenstepensjon. I andre saker må dominerende aktører også være forberedt på overtredelsesgebyr og andre inngripende forpliktelser.

Kronikken ble publisert i Dagens Næringsliv 1. september 2026.

<https://konkurransetilsynet.no/nar-markedsmakten-brukes-til-a-hindre-konkurranse>